

Magyar
Természetvédők
Szövetsége
Föld Barátai Magyarország

Közép-kelet-európai igazságos átmenet/szénkivezetés tanulságok, példák

2022.03.30.

Botár Alexa, éghajlat és energia csoportvezető,
MTVSZ

alexa@mtvsz.hu

www.mtvsh.hu

mtvsz.blog.hu

facebook.com/mtvsz

Szénkivezetés, igazságos átmenet / méltányos átállás (Just Transition)

Hasonló helyzetben, hasonló szempontokat, aggodalmakat fogalmaztak meg a többi közép-kelet-európai országban is. Nekik hogyan sikerült ezeket becsatornázni Területi Igazságos Átmeneti Tervek (TIÁT) folyamataikba?

- Szenes régiók (ahol karbonintenzív iparágak, szenes erőművekkel és/vagy szénbányákkal)
- Igazságos Átmenet Alap (Mo.: 3 megye, BAZ, Heves, Baranya, össz. kb. 110 Mrd Ft)
- TIÁT folyamata és célja: a klímasemlegességig való energiaátmenetben és annak hatásaiban leginkább érintett szereplők/szektorok átállásának segítése.
- Az EU TIÁT iránymutatása, a szénrégiók érdeke egybevág, összhangban az MTVSZ anyagokkal, EK tanulmány kimenetekkel, javaslatokkal: a helyi közösségek, kkv-k, önkormányzatok legyenek a fő kedvezményezettek

Románia

- Romániában hat területi igazságos átmenet terven dolgoznak: Hunedoara, Gorj, Dolj, Galati, Prahova és Maros régiókra. Gorj és Hunedoara szénbányászati régió, míg a másik négy intenzív ühg kibocsátó régió.
- Mind a hat tervet 2021 júliusában nyújtották be az Európai Bizottsághoz; felülvizsgálat alatt vannak. A Bizottság visszajelzést adott a régióknak, amelyet beépítettek a tervezetekbe.

Románia – 2-3 szénrégió tapasztalatcseréje, együttműködése

- Zsil-völgyi és Gorj-i egyeztetések: utóbbi a folyamat elején, tapasztalatcsere
- Gorj Megye Tanácsa: Átalakulóban lévő szénrégiók Platformjában való részvételi szándék
- 2 szénrégió együttműködése: a vasúti infrastruktúra fejlesztése, ill. a bányászok átképzési kormány-programja révén.
- RO: 2032-re szénkivezetés tervek. A 2 térségben jelenleg 16 ezer közvetlen alkalmazott dolgozik a bányászati ágazatban. 3 régió (Gorj, Dolj és Hunedoara) megalapította a "Jiu Conurbation" Egyesületet, egy regionális kezdeményezést, amelyen keresztül együtt tudnak működni a gazdasági diverzifikációs projektek támogatására. <https://www.just-transition.info/best-practices/>

Magyar
Természetvédők
Szövetsége
Föld Barátai Magyarország

Lengyelország eddig 5 régióra készített területi igazságos átmenet tervet, (7 tervben), ebből 3 zöld utat kapott (zöld az ábrán). A felső-sziléziai terve még előkészítés alatt áll, Európai Bizottsággal egyeztetés.

In English:

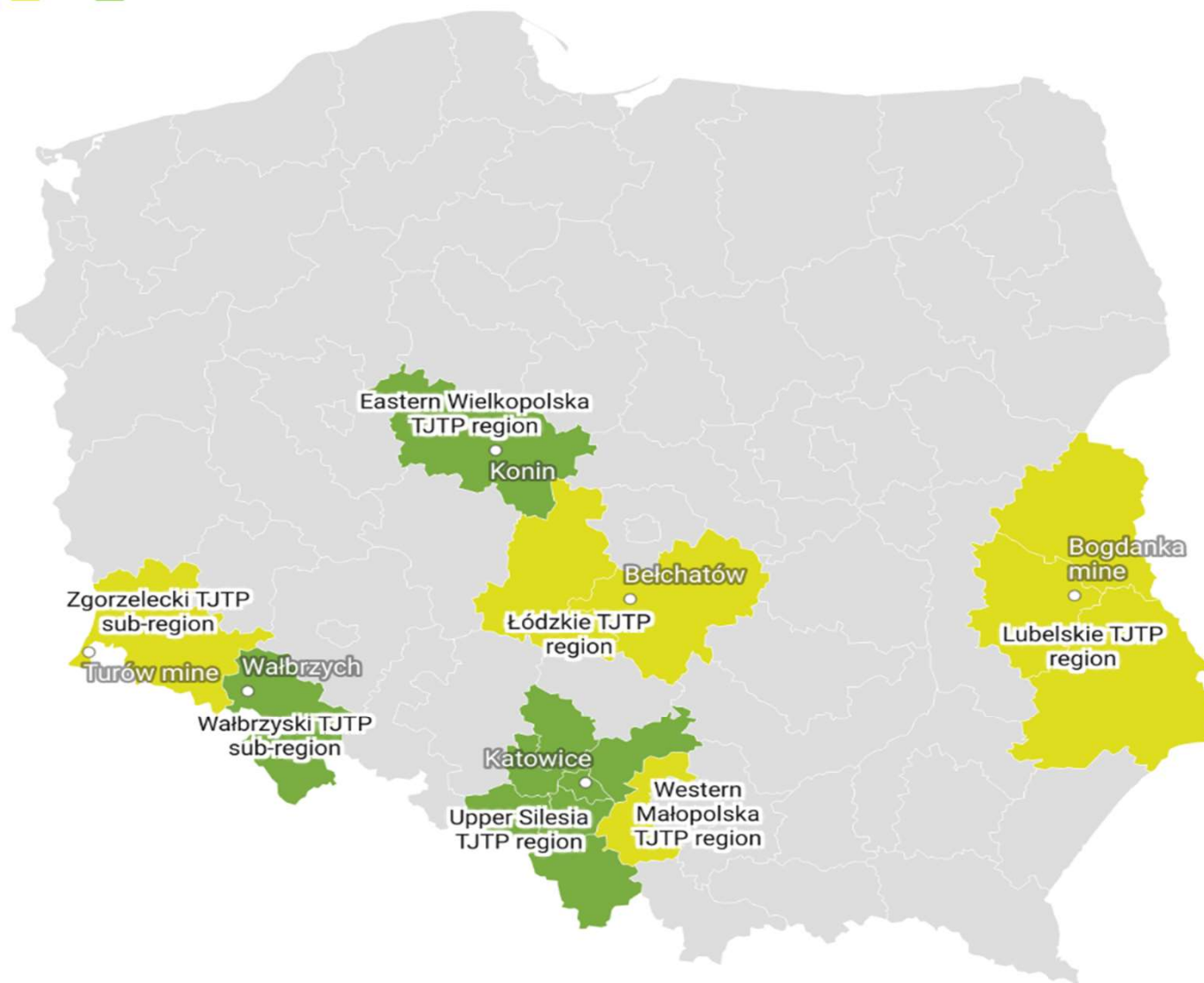
<https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2021/10/2021-10-20 TJTP Poland.pdf>

Lengyelország

Just Transition regions in Poland

Priority Just Transition region

■ No ■ Yes

Map of Polish Just Transition regions based on the Program on European Funds for Just Transition, prepared by the Department for the Coordination of Implementation of EU Funds at the Polish Ministry of Funds and Regional Policy, April 2021.

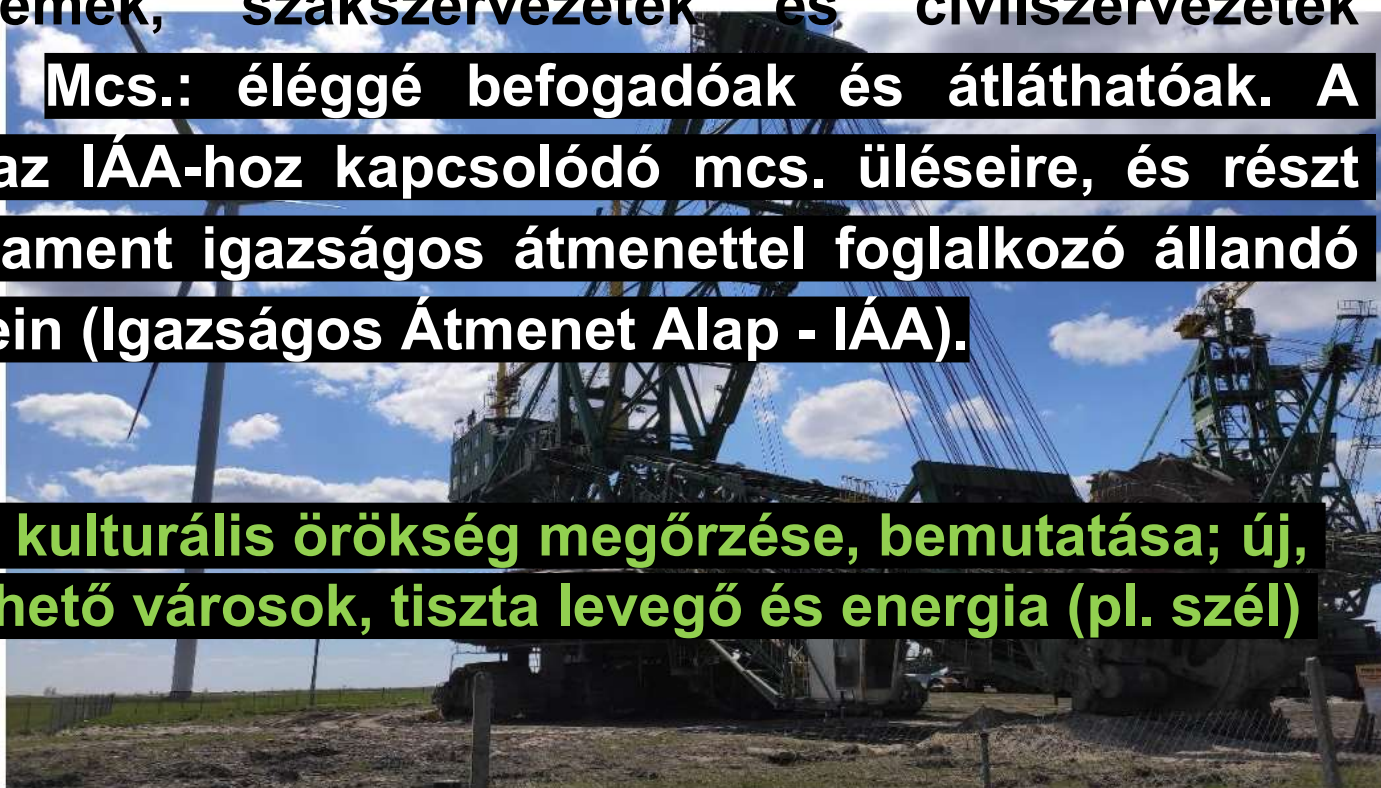
Map: CEE Bankwatch Network • Created with Datawrapper

Lengyelország – munkacsoportok, megújulás

- ☐ A területi igazságos átmenet terveivel kapcsolatos munkát a marsall hivatalok vezetik (régiós „vajdasági” szinten), ezek minden régióban külön munkacsoportokat hoztak létre. A csoportok: kormánytisztviselők, az Európai Bizottság, helyi önkormányzat, üzleti szövetségek, egyetemek, szakszervezetek és civilszervezetek képviselőiből állnak. **Mcs.: eléggé befogadóak és átláthatóak. A civileket meghívták az IÁA-hoz kapcsolódó mcs. üléseire, és részt vettek a lengyel parlament igazságos átmenettel foglalkozó állandó albizottságának ülésein (Igazságos Átmenet Alap - IÁA).**

- ☐ **Törekvés: bányászati kulturális örökség megőrzése, bemutatása; új, innovatív, modern, élhető városok, tiszta levegő és energia (pl. szél) identitás**

The Adamow Lignite Mine in Eastern Wielkopolska region, which declared by 2030 moving away from coal in power and heating and achieving climate neutrality by 2040. Photo credit: Adam Jaroński

Legyelo. Konin – Kelet- Wielkopolska 1. – aktív ötletelés, partnerség. Inkubáció, közösségi energia

- 70 ezres kisváros, 4000 (lignit/szén) bányák+szénerőmű dolgozó – ez mára 7-800 fő alá csökkent.
- 2017-ben elkezdtek dolgozni az igazságos átmeneten, 2019-ben megállapodtak. Koninban a partnerség és az együttműködés a kezdetektől fogva a folyamat középpontjában! Az érdekelt felek 70+ oldalnyi javítási javaslatot tettek a tervezethez; a helyi önkormányzat 60%-át beépítette – jó példa TIÁT!
- TIÁT: Klímasemleges, körforgásos gazdaság kiépítése, kkv-k beruházási támogatása techn. fejl. központok és üzleti inkubátorok fejlesztése; átképzés&új munkahelyek, revitalizáció és barnamezős fejl., RES-létesítmények fejlesztése; közösségi energia.

Legyelo. Konin – Kelet-Wielkopolska 2. – célkitűzés, bevonás

- A Kelet-Wielkopolska régió (+ alsó-sziléziai Wałbrzych kistérség) TIÁT két fő vállaláson alapul: 2030-ra tűzték ki a villamos energia és a fűtés szektor szénfelhasználásának fokozatos megszüntetését, és 2040-re a klímasemlegesség elérését. – PL NEKT-nél ambiciózusabb, mert PL: szénkivezetés 2049-re.
- 2030-ra: megújuló energia részaránya a teljes régiós fogyasztáson belül: több mint 32%; energiahatékonyság 32,5%-ra növelése.
- Köv. lépés: a helyi vállalkozások és az egész régió lakosainak bevonása a megfelelő projektek javaslattételébe és megvalósításába, hogy a finanszírozás biztosítsa a szükséges átmenetet és átalakítsa a régiót.
- PL, de CZ és SK is: Közösségi energia !!!

Csehország, Szlovákia – aktív polgármesterek, következetes párbeszéd, mcs-ok

- **CZ: 3 területi igazságos átmenet tervet (TIÁT) dolgozott ki, közte az Ustí régió. A terveket SKV-nak vetik alá, és párbeszédet folytatnak az Európai Bizottsággal. Több éve futó RESTART program: 2030-ig források, kormányzati biztos vezeti!**
- **SK: TIÁT a Felső-Nyitrai, a Besztercebányai és a Kassai régióra. (2021. novemberben nyújtották be az Európai Bizottságnak)**
 - **4 munkacsoportot hoztak létre: 1-1 per szénrégió +1 nemzeti szinten. Az országos mcs-nak nyolc minisztériumból vannak tagjai – kormányközi!**
 - **2023-ig megszünteti a szénalapú villamosenergia-termelés állami támogatását, elsőként a Felső-Nyitra régióban. Az akcióterv megerősítette a HBP által tervezett nyitranováki új bányanyitást elutasítását.**

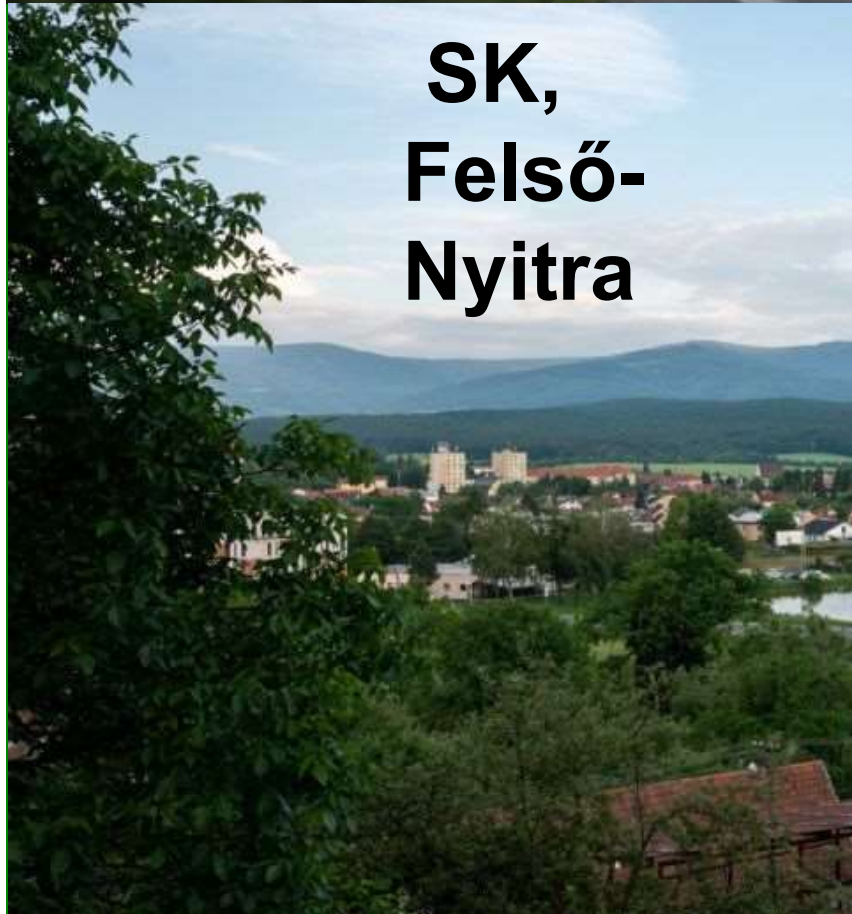

CZ, SK – komplex projektek

- **CZ, Ustí: Rekultivációs terv végrehajtása tó kialakítása, erdősítés, meddőhányókon energianövények telepítése, gyümölcsösök. Az önkormányzat támogatást nyújt a napelemek telepítésére és szenes/foszilis kazánok lecserélésére. A volt vasútnyomvonalon kerékpárút fejlesztést terveznek. Az emberek a közeli textilüzemben, vegyiüzemben, építőiparban és szolgáltatásokban dolgoznak.**
- **A RESTART-ban: szénrégió-beli egyetemek támogatására (Liberec, Ostrava), térségeket, bányatavakat revitalizálják; kkv-k vissza nem térítendő támogatásokat kapnak kutatásra, technológiai fejlesztésre és ingatlanvásárlásra. A kormányzat, a munkáltatók és a szakszervezetek havonta egyeztetnek; a fiatal értelmiség elvándorlásának megállítása és átképzés. Bányászati kulturális örökség bemutatása, szelíd turizmus.**

**CZ,
Ustí**

**SK,
Felső-
Nyitra**

TIÁT folyamat és szempontok: EU előírások

- 1) TIÁT: részletezniük kell azt az átállási folyamatot, amelyet a régióban az éghajlatsemleges gazdaság elérése érdekében végrehajtanak.
- 2) Tartalmazza a nemzeti szintű átállási folyamat részletes tervét, összhangban a NEKT-tel és más stratégiákkal, meg kell adniuk a 2030-as éghajlat- és energiacélok, valamint a 2050-es klímasemlegességi cél felé vezető legfontosabb átállási lépések ütemezését.
- 3) Világosan bizonyítaniuk kell, hogy 2030-ig vagy azt megelőzően az érintett régió szintjén megvalósul az átállási folyamat és annak hatása.
- 4) Nem terjeszkedhetnek földrajzi hatókörükön túl olyan régiókra, amelyekben a 2030-as határidőig vagy azt megelőzően lezajló egyértelmű átállási folyamathoz, nem készült el a negatív társadalmi-gazdasági hatásokat vizsgáló elemzés.
- 5) Összefüggő földrajzi terület, tükrözniük kell a funkcionális regionális gazdasági területeket: fosszilis tev. / nagykibocsátó ipari létesítmények és kapcsolódó vállalatok által érintett közösségeknek, munkaerőpiacoknak és gazdasági tevékenységeknek.

6) **Nem tartalmazhatnak** fosszilis kitermelés/termelés fenntartását v megnyitását v. abból eredő bizonytalanságot az **átállási folyamat** végrehajtásával kapcsolatban.

7) Lehetővé kell tenniük a régiók és az emberek számára, hogy kezeljék az átmenet társadalmi, foglalkoztatási, gazdasági és környezeti hatásait.

8) Tervet kell nyújtaniuk a gazdasági diverzifikációra.

9) Terveket kell felvázolniuk olyan projektekre, amelyek jogosultak támogatásra az Igazságos Átmenet Alap keretében.

10) Nem tartalmazhatnak olyan projektekre vonatkozó beruházási javaslatokat, amelyek nem tartoznak az igazságos átmenet mechanizmusának hatálya alá (nukleáris, dohányipari, fosszilis tüzelőanyagok előállítása, tárolása, szállítása vagy elosztása).

11) Foglalkozniuk kell a nehézipari régiókra jellemző, nemekkel kapcsolatos kérdésekkel.

Civil javaslatok az igazságos átmenet folyamathoz

- A folyamat minden szakaszában fenn kell tartani az információhoz való hozzáférést; széles körben és magas szinten kell biztosítani az átláthatóságot és a partnerséget.
- Továbbra is törekedni kell a partnerségi elv alkalmazására.
- Növelni kell az éghajlatpolitikai célkitűzéseket, és a fosszilis tüzelőanyagokat ki kell zárni minden átalakítási tervből.
- A kisebb érdekeltek számára (kkv, helyi közösség, önkorm.) kapacitásépítési tevékenységeket kell biztosítani.
- Az esélyegyenlőségi, legsérülékenyebb csoportokkal kapcsolatos stratégiákat érdemben be kell építeni az igazságos átmenet folyamatába.
- Magyar TIÁT folyamatok és más MTVSZ civil anyagok:
<https://mtvsz.hu/szenkivezetes>
- Angolul, közép-kelet-európai igazságos átmenet/szénkivezetés:
<https://www.just-transition.info> <https://bankwatch.org/project/just-transition>